യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 115

പാർശ്-വഗാ ഊചുഃ .

Meter വസന്തതിലകം 14
അത്രോത്തമാശഥ ലതാവലയാലയേഷു
ലീലാവിലോലലലനാഃ കലയന്തി ഗീതമ് .
ഉദ്ദാമഭാവരസവിസ്മൃതവാസരേഹാ
വിശ്രമ്യ കിംനരഗണാഃ കലകാകലീകമ് .. 1

ഏതേ ഹിമാദ്രിമലയാചലവിന്ധ്യസഹ്യ+
ക്രൗ+ഞ്ചാ മഹേന്ദ്രമധുമന്ദരദർദുരാദ്യാഃ .
ദൂരസ്ഥിതാ ദൃശി സിതാഭ്രപടാ വഹന്തി
സംശുഷ്കപർണലവലാഞ്ഛിതലോഷ്ടലീലാമ് .. 2

Meter ശിഖരിണി 17
അമീ ദൂരാലോക+വ്യവഹിത-മഹാവർത്മനിചയാഃ
പുരഃപ്രാകാരാണാം കുല-ശിഖരിണോ ബി+ഭ്രതി വപുഃ .
വിശന്തീ/രമ്ഭോധിം കലയ ലുലിതാ ഭാന്തി സരിതഃ
പടസ്യാന്തഃ സക്താഃ പ്രതനു-സിത-സൂ+ത്രാ ഇവ ദശാഃ .. 3

ദശാശാഃ ശൈലാനാ-മുപരി പരിതഃ പ്രാവൃത-ഘനാ
ഘനശ്യാമാകാരാഃ ഖഗ-കല-കലാ-ലാപ-ലപിതാഃ .
ലതാമുക്തൈഃ പുഷ്പൈർ/ലലിത-വന-ലേഖാ-ഭുജലതാ
ഹസ+ന്ത്യസ്തേ രാജൻ/ഭവന-വനിതാ ഭാന്തി പുരതഃ .. 4

താലീതമാലബകുലാകുലതുങ്ഗശൃങ്ഗ-
മേകീകൃതാകൃതി വനം തരലം വിഭാതി .
അഭ്യാഹതം ജലനിധേസ്തരലൈസ്തരങ്ഗൈ-
സ്തീരാന്തലഗ്നഘനശൈവലജാലകല്പമ് .. 5

ഇതഃ സ്വപിതി കേശവഃ കുലമിതസ്തദീയദ്വിഷാ-
മിതോഽപി ശരണാർഥിനഃ ശിഖരിപത്രിണഃ ശേരതേ .
ഇതോഽപി വഡവാനലഃ സഹ സമസ്തസംവർതകൈ-
രഹോ വിതതമൂർജിതം ഭരസഹം ച സിന്ധോർവപുഃ .. 6

ഏതേ ജമ്ബുനദീതടാ രവികരൈരാഭാന്തി ഹേമാഖില+
ഗ്രാമാരണ്യപുരസ്ഥലീഗിരിതരുസ്ഥാണ്വഗ്രഹാരോച്ചയാഃ .
ജ്വാലാലീവലിതാബരാംതരലിഹോ മുഞ്ചന്തി ഭാസോഭിത-
സ്സർവാ ഭൂമിപ ഭൂരിഹൈവ-മമരാ+സേ+വ്യാസ്തി നോ മാനുഷൈഃ .. 7

ഏതേ കദമ്ബവനകമ്ബലമമ്ബുദാഭ-
മാഭാന്തി ഭാസ്കരപഥാനുഗതാ വഹന്തഃ .
അസ്യാചലസ്യ വസുധേവ തടം തവാസ്തു
മാ സൂര്യരോധകനഭസ്ഥഘനൗഘശങ്കാ .. 8

ഏഷോഽസൗ മലയോ ലയോ+ഗ്ര-ലവലീ-
വല്ലീ-ലസച്ചന്ദന+
സ്ഫീതാമോദ-മദാ+ദ്ര-സേന തരവോ
വക്രേ ക്രിയന്തേ ത്രിഭിഃ .
സ+ജ്വാലോ-ദഹനാക്ഷ-സംസ്ഥിത-കപോ-
ലോഷ്മോ-ദയോ+ത്താണ്ഡവേ
അങ്ഗുഷ്ഠാങ്ഗുലി-ഭിര്യ-ഥോഷ്ണക-കണാസ്-
തപ്താ യഥാ യോഷിതാമ്.9

ഏഷോഽബ്ധി-ധൗത-കല-ധൗത-തടാധിരൂഢ-
ഭോഗീന്ദ്രഭോഗപരിവേഷ്ടിതചന്ദനോഽഗഃ .
വിദ്യാധരീവദനപങ്കജദീപ്തിപുഞ്ജ-
ഹേമീകൃതാഖിലശിലോ മലയാഭിധാനഃ .. 10

കൂജത്/കുഞ്ജ-കഠോര-ഗഹ്വര-നദീ+
ക്വത്/കാരവത്-കീചക+
സ്തമ്ഭാ/ഡമ്ബര-മൂക-മൗകുലി-കുലഃഖ്-
ക്രൗഞ്ചാചലോയം ഗിരിഃ .
ഏതസ്മിൻപ്രബലാ-കിനാം പ്രചലതാ
മുദ്വേജിതാഃ കൂജിതൈ-
രുദ്-വേ+ല്ലന്തി പുരാണ-രോഹണ-തരുസ്
തമ്ഭേഷു കുമ്ഭീ-നസാഃ ..11

കോമലകനക-ലതാലയ-
വിലസിത-ലലനാ-വിലോല-വലയ-കൃതമ് .
ശ്രവണ-രസായന-പാനം
വിതത-മിഹാ-കർണ-യാസ്യ തടേ .. 12

കരി-കരട-ഗലിത-മദ-ജല-
വലിത+ശ്ചല-വീചി-ചഞ്ചരീക-ചയൈഃ .
ചർവിത ഏഷ കദർഥിത
ഇവ കണ-നികരോ വിരൗതി വാരിനിധൗ .. 13

പശ്യാ-മലേ+ന്ദുരാ-മൃത-
നവനീത-ശരീര-സുന്ദരീ-വലിതഃ .
പിതുരുഥ്-സങ്ഗേ കുരുതേ
ജലലീലാം ക്ഷീര-വാരിനിധൗ .. 14

നൃത്യന്തി മത്ത-കല-കോകില-കാകലീകാഃ
പശ്യാമലേ മലയ-സാനുനി ബാലവല്ല്യഃ .
ലോലാലി-ജാല-നയനാരുണ-പത്രപാണി-
പുഷ്പാ മധൂഥ്-സവ-വിലാസ-വിശേഷ-വത്യഃ .. 15

വംശാനാം ഹൃദി പർവതേഷു ജലധൗ
തോയാർഥി-നീനാം തു യേ
ശുക്തീനാം ഹൃദയേ വിശന്തി സമയേ
വർ/ഷാംഭസാം ബിന്ദവഃ .
തേ മുക്താഫലതാം വ്രജന്തി കരിണാം
കുമ്ഭേഷു വാന്യദ്ഭവേത്
ശുദ്ധൗ മൗക്തിക-വ+(ത്സി-ഉ)രുത്തമ-ഗുണാ
ഏതാസ്ത്രിധാ ജാതയഃ .. 16

ശൈലേ്വ്ബ്ധൗ പുരുഷേ്വനൗ ജലധരേ
ഭേകേ ശിലായാം ഗജേ
നാനാകാരധരാ ഭവന്തി മണയഃ
കർമാണി തേഷാം വിഭോ .
+ഹ്ലാദോ+ച്ചാടന-മാരണ+ജ്വര-ഭയ+
ഭ്രാന്തി+പ്രകാ-ശാ+ന്ധതാ-
ഖേദോത്താപന-ഭൂനഭോഗതി-ദൃശോ
നാശോ വിധാനം തഥാ..17

വാതായനോ-ദര-ഗവാക്ഷ-കവാട-കക്ഷാ+
ദ്വാരാന-നൈരിഹ പുരാ+ണ്യുദിതേ പഠന്തി .
ശ്വ+ഭ്രാ+ഭ്ര-കന്ദര-ദരീ-വനവേണു-ര+ന്ധ്ര-
വർഗേണ മന്ദര ഇവാമൃത-സിന്ധു-മിന്ദുമ് .. 18

ഏത+ച്ഛൃങ്ഗം ഹരതി പവനഃഖ്
കിംസ്-വിദി+ത്യു+ന്മുഖീ-ഭിർ
ദൃഷ്ടോ+ത്സാഹ+ശ്ചകിത-ചകിതം
മുഗ്ധ-സിദ്ധാങ്ഗ-നാഭിഃ .
പ്രാലേ-യാദ്രേഃ പ്രതി-തട-വനം
പ്രോത്പത+ത്യ+ഭ്ര/മൂർധ്വം
വജ്രസ്/തമ്ഭോ ഗഗന-സുതലോ+
ത്തോലനാ-യേവ ഭൂമേഃ .. 19

ഗങ്ഗാ-തരങ്ഗ-ഹിമ-സീകര-ശീതലാനി
വിദ്യാധരാ+ധ്യുഷിത-ചാരു-ശിലാ-തലാനി .
പുഷ്പാ+ഭ്ര/സംവലിത-പുഷ്പിത-കാനനാനി
രാജ+ന്വിലോ-കയ മഹേന്ദ്ര-ഗിരേസ്/തടാനി .. 20

ദേശാന്തരേഷു വിതതാനി വനാന്തരാണി
പുഷ്പസ്ഥലാന്യുപവനാന്യഥ പത്തനാനി .
തീർഥേഷു പൂതഭുവനാനി ജലാനി ദൃഷ്ട്വാ
ദൗർഭാഗ്യമീതിരപയാതി ജവാനുവിദ്ധാ .. 21

ശ്രൃങ്ഗാണി പൂരിതദിഗന്തരമണ്ഡലാനി
ശുഭ്രാഭ്രകന്ദരനികുഞ്ജകുലാകുലാനി .
വ്യോമോപമാന്യപി ച വാരിധികുണ്ഡലാനി
ദൃഷ്ട്വാ ഗലന്തി കുകൃതാനി ബൃഹത്തരാണി .. 22

രമ്യാശ്-ചന്ദനവീഥയോ ഹി മലയേ
വിന്ധ്യേ മദാന്ധാ ഗജാഃ
കൈലാസേ നൃപ പാദജാതി കനകം
ചന്ദ്രം മഹേന്ദ്രാചലേ .
ദിവ്യാശ്ചൗഷധ-യസ്/തുഷാര-ശിഖരേ
സർവത്ര രത്നാനി വൈ
സ+ന്ത്യന്ധാഖു-വദേഷ ജീർണസദനേ+
വ്യർഥം ജനോ ജീര്യതേ .. 23

സോന്നതം ജഗദി-വോരു-തടാകം
വാരിണാ വിവലിതം തിമിരേണ .
പ്രസ്ഫുരന്തി ച യുഗാന്ത ഇവൈതാ
വിദ്യുതഃ ശഫരികാ ഇവ ലോലാഃ .. 24

സാവ+ശ്യായാ+ശ്യാന-നീഹാര-ധാരാ
ധാരോദ്/ഗാരാ+ന്വാരി-ദാ+ന്മാ/ദയന്തഃ .
ശീതാനീ-തോ+ദ്ദാമ-രോമാഞ്ച-ചർചാഃ
പ്രോദ്യച്ഛബ്ദം വാന്ത്യഹോ വർഷവാതാഃ .. 25

ഹാ വാതി നീല-ജലദ+പ്രസരാനു-സാരീ
വാതഃ കിര+ന്വിടപി-പല്ലവ-പുഷ്പ-ഗുച്ഛാൻ .
ധീരോത്-കര+ദ്രുമ-വനാന്തര-ചാരചാരു-
രാസാര-സീകര-കദമ്ബക-സാര-സാരഃ .. 26

മാരുതാഃ സുരതക്രാന്തകാന്താനിഃശ്വസിതൈരിമേ .
വഹന്തി വൃദ്ധിം ഗന്ധം ച ലവം സ്വർഗാദിവ ച്യുതാഃ .. 27

കുവലയകുവലയവികചന-
കുസുമലതാവിദലനോദ്യതാ മൃദവഃ .
ഘനപടപാടനപടവോ
വിധുതോപവനാ വഹന്ത്യമീ പവനാഃ .. 28

സംധ്യാഭ്രലേശാനുപയന്തി വാതാ
നഭസ്തലേ കോമലകമ്പനേന .
നൃപാങ്ഗണേ പുഷ്പവിചിത്രലേഖാ-
നുവാസിതേ ഭൃത്യവരാ ഇവൈതേ .. 29

ക്വചിത്കുസുമ-ഗന്ധയഃ കമല-വർഗ-ഗന്ധാഃ ക്വചി-
ത്ക്വചിത-കുസുമവർഷിണോ ലലിത-കേസരാ-സാരിണഃ .
ക്വചിച്ച ഹിമ-പാണ്ഡവോ ഹരിത-പീതല+ശ്യാമലാ
വഹന്തി ശിഖരാ-നിലാഃ സുരത-മന്ദ-ഘർമ+ച്ഛിദഃ .. 30

ക്വചിദ്ഹുംകാര-കാംകാരൈ/രങ്ഗാര-നികരാൻ-കരൈഃ .
കിംകരൈർ/വികിര+ത്യർകോ മൂർഖ-സംസർഗ-വാനിവ .. 31

നര-രസായന-തൃപ്തി-വിമു+ക്തയാ
പ്രമദയാ മദയാ-പിത-ലജ്ജയാ .
ഉപഗതേ വപുഷാ ന വിഷ+ഹ്യതേ
വിഷ-വിമൂർ+ച്ഛന/യേവ സമാ-യതാ .. 32

വലിത-താമ-രസാ മൃദു-ശീകരാഃശ്-
ശശികരോത്കര-വീചിവിഭേദിനഃ .
സദഹനാ ഇവ താപ-മയാഃ പുരോ
വിരഹിണീഷു വനാ-വനി-വായവഃ .. 33

ഇഹ ഹി പൂർവ-പയോധി-തടാവടേ
വികട-പത്ര-പടാഃഖ് കടകീ-തടാഃ .
നവമ-ദാസവ-യൗവന-സംശ്രയാഃഖ്-
കലയ യാന്തി കഥം ശബര+സ്ത്രിയഃ .. 34

നവ-രസാ-സവ-സാര-നിശാ-ഗമ+
ക്ഷയ-ഭയാതുര-ചിത്ത-തയാങ്ഗനാ .
ത്യജതി കാന്തമിയം-ന മനാഗപി+
ദ്രുതമിതോ വലിതേവ പുരോഽഹിഭിഃ .. 35

പ്രഭാത-തൂര്യ-മുഖരൈർ/ദിവസൈ/രിവ തർജിതാ .
+ഹ്രദ്യേവ+ സ്ഫുടിതാ നാരീ നിലീനാ ദയിതോ-രസി .. 36

പ്രോത്ഫുല്ലകിംശുകൈഷാ
ദക്ഷിണ-ജലധേസ്-തട്യേഽ+ത്ര വനരാജീ .
ജ്വലിതേവ ജലതരങ്/ഗൈഃ
പൗനഃഫ്പു+ന്യേന സിച്യത്യേഽമ്/ബുധിനാ .. 37

വാസ്യാ നിര്യാ+ന്ത്യനിലൈർ
ധൂമാ ഇവ കൃഷ്ണ-കേസ-രാമ്ബു-ധരാഃ .

അങ്ഗാരാ ഇവ കുസുമാ+
ന്യുപ-ശാന്താങ്/ഗാര-വച്ച ഖഗ-ഭൃങ്ഗാഃ .. 38

ഈദൃ+ശ്യേവ വിലോകയ
വനരാജീ സത്യ-വഹ്നിനാ+ ജ്വലിതാ .
ഗിരി-ശിരസി തൂത്ത-രസ്യാം
ദിശി ദൂരേ ധൂയതേ ച-ഖേ പവനൈഃ .. 39

ക്രൗഞ്ചാ-ചലസ്യ ഭുവി മന്ഥര-മേഘ-ചക്ര-
ഗമ്ഭീര-താര-രവ-നർതിത-ബർഹിണീയമ് .
പശ്യോത്ഥിതം തുമുല-മാകുല-വർഷവാത+
വ്യാധൂത-പുഷ്പ-ഫലപല്ലവ-കാന-നീയമ് .. 40

അസ്താചലേ വികടകാഞ്ചനകൂടകോടി-
സംഘട്ടനസ്ഫുടിതജർജരചാരുസംധിഃ .
ഖർവം രഥഃ പതതി സ സ്മ രവേഃ സചക്ര-
ചീത്കാരതാരതരകൂബരരാസ ഏഷഃ .. 41

ഭുവന-ഭവന+പ്രാകാരേ്+ദ്രൗ നിശാകരമേരുകം
പരിവി-കസിതം മീതം ഭാസാ മലാലി-രുപാ+ശ്രിതഃ .
തദിഹ ജഗതാം വസ്തു+ ശ്രേഷ്ഠം ന കിംചന വിദ്യതേ
വിധി-രുപ-ഹതഃ കുര്യാൻ-നോ-യത്ക്ഷണേന കലങ്കിതമ് .. 42

ത്രിഭുവനഹരാട്ടഹാസോ
ഭുവനമഹാഭവന ഏഷ മങ്കോലഃ .
ക്ഷീരസലിലാവപൂരോ
ഗഗനാബ്ധേശ്ചാന്ദ്ര ആലോകഃ .. 43

സ്പൃഷ്ട+പ്രദോഷ-മയമന്ദര-മഥ്യമാന-
ച+ന്ദ്രാർണവോ+ല്ലസിത-ദുഗ്ധ-തരങ്ഗ-ഭങ്ഗൈഃ .
പശ്യ+ പ്രഭാ-പടല-കൈഃഫ് പരിപൂരി-താങ്ഗീഃ.
പൂരൈ-രിവോ+ഗ്ര-സരിതഃഫ് പ്രസരദ്ഭി-രാശാഃ .. 44

ഏതേ പത+ന്ത്യതുല താല-കരാലലോല-
വേതാല-വാല-വലിതാ നിശി ഗുഹ്യ-കൗഘാഃ .
ഹൂണേ+ശ്വരസ്യ നഗരാണി നിരസ്ത-ശാന്തി
സ്വസ്തി+ശ്രവാദി-വികലാനി ബലേന ഭോക്തുമ്.. 45

താവ+ദ്വിഭാതി ഗഗനേ പരിപൂർണചന്ദ്രോ
യാവ+ദ്വധൂ-വദന-മേതി ന സദ്മ ബാഹ്യമ് .
അഭ്യുദ്/ഗതേ്ങ്ഗണ-നഭ+സ്യ-ബലാന-നേന്ദാ-
വിന്ദോഃ സിതാഭ്ര-ശക-ലസ്യ ച കോ വിശേഷഃ .. 46

വൃദ്ധാനി ചന്ദ്രാംശുനവാമ്ബരാണി
ഗങ്ഗൗഘനിർധൂതശിലാന്യമൂനി .
ഹിമാതതാന്യുഗ്രലതാജടാനി
തുഷാരശൈലേശ്വരമസ്തകാനി .. 47

സ ഏഷ മന്ദാരവനാവതംസോ
ദോലാപ്സരോഗേയവിസാരിവാതഃ .
ക്വചിന്മണിദ്യോതവിചിത്രചിത്രഃ
സംദൃശ്യതേ വ്യോമനി മന്ദരാദ്രിഃ .. 48

പ്രോന്നിദ്രനീരന്ധ്രശിലീന്ധ്രസാന്ദ്ര-
പുഷ്പാർഘ്യ-പാ+ത്ര+ധ്ര/മഹാ-മഹീധ്രാഃ .
സാന്ദ്രാഭ്രനിർഹ്രാദഗഭീരകുക്ഷൗ
സർക്ഷാന്തരിക്ഷശ്രിയമുദ്വഹന്തി .. 49

ഇതഃ സ കൈലാസ-ഗിരിർ/ഗരീയസാ
പ്രഭാ+പ്രവാ-ഹേണ മിതേന യ+സ്യ ഖമ് .
ശംഭോ-രിവാ-ഭാതി സുതസ്യ കുട്ടിമം
ചന്ദ്രോ്പി ച+ ക്ഷീര-സമു+ദ്രഗോ യഥാ .. 50

സ്ഥാണൂനാം ഛിന്നശാഖാനാം മൃ+ന്മയാനാം ച വാസവഃ .
സംധത്തേ പശ്യ ദൂരാണാം വാതൈർ/മുക്ത-ശിഖാ ഇവ .. 51

ഏതേ കദമ്ബ-കുല-കുന്ദ-സുഗന്ധി-വാതാ
ലിമ്പന്തി മാംസല-തയാ മകരന്ദ-വൃഷ്ടേഃ .
ഘ്രാണം ഘനൈഃ പരിമലൈ-രലി-ജാല-നീലാ+
വ്യാലോ+ഡ്യ മേഘപടലൈഃഖ് ഖമി-വാ+ഭ്ര-കായാഃ ..52

ഉന്നിദ്രകുഡ്മലദലാസു വനസ്ഥലീഷു
സച്ഛായ-ശാദ്വലഘനേഷു-ച ജങ്ഗ-ലേഷു .
ഗ്രാമേഷു സംതത-ഫല+ദ്രുമസംകുലേഷു
ലക്ഷ്മീഃ സ്വയം നിവസ-തീവ നിവാസഹേതോഃ .. 53

വാതായ-നാഗത-ലതാ-വൃത-സൗധ-കോശ-
കോശാ-തകീ-കുസുമ-കേസര-മാഹ-രദ്ഭിഃ .
ആഗുൽഫ-കീർണമുകുലാജിര ഏഷ വാതൈ+
ഗ്രാമോ വിഭാതി നഗരം വനദേവ-താനാമ് .. 54

ഉന്നി+ദ്രാ-മല-ചമ്പക+ദ്രുമ-ലതാ-ദോലാ-വിലോലാങ്ഗനാഃ
കൂജന്നിർ/ഝര-വാരയഃ പരിസര+പ്രോൻ-നിദ്ര-താല+ദ്രുമാഃ ഉത്ഫുല്ലോ+ജ്ജ്വല-
മംജരീ-സിത-ലതാ-ഗേഹോ+ല്ലസദ്/ബർഹിണഃ
പര്യന്തോ+ന്നത-സാല-ലമ്ബ-ജലദാ രമ്യാ ഗിരി+ഗ്രാമകാഃ 55

വാതാ-ലോല-വിചിത്ര-പ+ത്ര-ലതികാ-
സംപൂർണ-നീല+സ്ഥലാഃ
കൂജ+ല്ലാവക-കോക-കുക്കുട-ഘടാ-
ഗായത്-പുലിന്ദാങ്/ഗനാഃ .
ബാലാ+വ്യാകുല-തർണകാ ദധി-മധു+
ക്ഷീരാജ്യ-പാനോ+ജ്ജ്വലാഃ.
ക+സ്യേവാ-മൃത-മണ്ഡപാ വിരചിതാ
രമ്യാ ഗിരി+ഗ്രാമകാഃ. 56

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠ-മഹാരാമായണേ വാത്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു നിർവാണ പ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ വിപശ്ചി/ദനുകൃത-പദാർഥ-വർണനം നാമ പഞ്ച-ദശാധിക-ശത-തമഃ സർഗഃ ..115..

ഓം

****

CHECKED BY GURU P.R.IYER
30.12.2023